

Promemoria

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen

Avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Fi2020/01016/FPM

Mars 2020

Innehållsförteckning

1	Promemorians huvudsakliga innehåll	3
2	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043).....	4
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Bakgrund.....	6
4.1	Allmänt om livförsäkring	6
4.2	Tjänstepensionsförsäkring och privat pensionsförsäkring	7
4.3	Traditionell försäkring, fondförsäkring och depåförsäkring	8
4.4	Företagsformer på försäkringsmarknaden	9
4.5	Rätten till återköp och flytt av försäkringssparande	9
5	Avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar.....	11
6	Automatisk flytt av individuell tjänstepension.....	14
7	En utvidgad återköps- och flytträtt för fond- och depåförsäkringar?.....	15
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	16
9	Förslagets konsekvenser	17
10	Författningskommentar	22
	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)	22

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås lagändringar som syftar till att sänka avgifterna vid återköp och överföring (flytt) av individuella livförsäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, vilket i dag utgörs av fond- och depåförsäkringar.

Det föreslås att försäkringsföretag vid återköp och flytt av sådana försäkringar endast ska få ta ut en avgift som motsvarar direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköpet eller flytten beräknade för försäkringar av samma slag. Avgiften ska dock högst få uppgå till ett belopp som motsvarar 0,0127 prisbasbelopp (600,71 kronor år 2020). Om försäkringens värde uppgår till högst ett prisbasbelopp (47 300 kronor år 2020) ska försäkringsföretaget inte få ta ut någon avgift för återköpet eller flytten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021. Lagändringarna föreslås även tillämpas vid återköp eller flytt i fråga om försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet, men efter den 30 juni 2007 och inte förnyats efter ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (2010:2043) dels att 4 kap. 17 c § ska ha följande lydelse, dels att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2019:740) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

17 c §¹

Vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) får försäkringsföretaget ta ut avgifter som högst uppgår till ett belopp som motsvarar

1. direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköp eller överföringar, beräknade för försäkringar av samma slag, och
2. kvarstående anskaffningskostnader som är direkt hänförliga till den återköpta eller överförda försäkringen.

Försäkringsföretaget får inte ta ut avgift enligt första stycket 2 senare än tio år efter det att försäkringsavtalet ingicks.

I fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, får avgiften bara avse sådana kostnader som anges i första stycket 1. Avgiften får högst uppgå till ett belopp som motsvarar 0,0127 prisbasbelopp. Om försäkringens värde uppgår till högst ett prisbasbelopp, får försäkringsföretaget inte ta ut någon avgift.

2. Vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) ska försäkringsföretaget, i fråga om försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet, men efter den 30 juni 2007 och inte förnyats efter ikraftträdandet,

a) bestämma avgifter på grundval av de kostnader som belöper på återköpet eller överföringen, men utan beaktande av den fordran som kvarstår mot försäkringstagaren för kostnader som har uppkommit i samband med att försäkringsavtalet ingicks, enligt 11 kap. 18 §, 12 kap. 69 § eller 13 kap. 23 § i den äldre lydelsen, och

b) ta ut avgifter som högst uppgår till ett belopp som motsvarar kvarstående anskaffningskostnader som är direkt hänförliga till den återköpta eller överförda försäkringen enligt 4 kap. 17 c § första stycket 2 och andra stycket.

Första stycket gäller inte i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

2. Bestämmelserna i 4 kap. 17 c § i den nya lydelsen tillämpas även vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken och där försäkringsavtalet har ingåtts före ikraftträdandet, men efter den 30 juni 2007 och inte förnyats efter ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade i maj 2019 att överlämna propositionen En effektivare flytträtt av försäkringssparande (prop. 2018/19:124) till riksdagen. I propositionen föreslogs lagändringar som syftar till att effektivisera möjligheterna att återköpa och överföra (flytta) livförsäkringar. Den 13 november 2019 beslutade riksdagen att anta regeringens förslag. Riksdagen uttalade samtidigt i ett tillkännagivande (bet. 2019/20:FiU14 punkt 2, rskr. 2019/20:28) att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som tydligt skiljer fond- och depåförsäkringar från traditionella livförsäkringar när det gäller vilka avgifter som får tas ut vid flytt och återköp. I finansutskottets betänkande (samma bet. s. 13) anfördes också att ett lagförslag om fond- och depåförsäkringar bör vara utformat enligt följande riktlinjer:

1. Flyttavgifterna ska begränsas kraftigt, med utgångspunkten att de ska motsvara enbart de direkta kostnaderna för den administrativa hanteringen av återköp eller överföringar, beräknade för försäkringar av samma slag.
2. Ett avgiftstak på flyttavgiften bör införas, där kostnaden uttrycks i kronor och ören.
3. Försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 bör omfattas av motsvarande flytträtt som försäkringar tecknade därefter, dock under förutsättning att inte avgörande skäl talar mot detta.
4. Möjligheten prövas att införa dels ett fribelopp vid flytt av små försäkringsvärden, dels en automatisk flytt av försäkringsvärden under fribeloppet vid byte av arbetsgivare.

I denna promemoria behandlas punkterna 1, 2 och 4 i finansutskottets betänkande. Frågan om huruvida fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 juli 2007 bör omfattas av motsvarande återköps- och flytträtt som försäkringar tecknade därefter (punkt 3) är en komplex juridisk fråga som kräver omfattande utredning och analys. Frågan behandlas därför inte i denna promemoria utan bereds vidare i Regeringskansliet.

4 Bakgrund

4.1 Allmänt om livförsäkring

Livförsäkring är försäkring mot olika ekonomiska risker kopplade till en enskild individs levnad. De levnadsrisker för vilka det finns försäkring är främst de ekonomiska konsekvenserna av att dö tidigt (dödsfallsförsäkring) och att leva länge (livsfallsförsäkring). Ett tidigt dödsfall kan, förutom kostnader som uppstår i samband med själva dödsfallet, medföra mer långvariga konsekvenser för efterlevande till personer med försörjningsansvar. Ett långt liv kan å andra sidan medföra att sparmedel inte räcker till för försörjningen – någonting som kan bli problematiskt såväl för individen själv som för hans eller hennes anhöriga.

Vidare kan livförsäkringar delas upp i riskförsäkringar och försäkringar med sparmoment, beroende på försäkringsavtalets konstruktion. Försäringen kan även vara en kombination av sparandeförsäkring och riskförsäkring. I en försäkring med sparmoment är syftet att premierna som betalas in förr eller senare ska betalas ut, med tillägg för eventuell avkastning. En ren riskförsäkring syftar däremot enbart till att åstadkomma skydd mot risken för att en viss händelse inträffar under avtalstiden.

Pensionsförsäkring används ofta som ett samlingsbegrepp för försäkringar som skyddar mot risken att den försäkrade efter en viss tidpunkt inte har en viss inkomst och normalt även försäkringar som omfattar skydd mot att efterlevande drabbas ekonomiskt av den försäkrades död. Begreppet innehåller således både moment av livsfalls- och dödsfallsförsäkring och har sin grund i att försäringen normalt utfaller när pensionsåldern inträder.

Skatterättsligt är en försäkring i stället att anse som en pensionsförsäkring om den uppfyller de särskilda villkor som anges i 58 kap. 4–16 b §§ inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL. Övriga livförsäkringar är skatterättsligt kapitalförsäkringar.

Med personförsäkring avses civilrättsligt enligt försäkringsavtalslagen (2005:104), förkortad FAL, individuell livförsäkring samt sjuk- och olycksfallsförsäkring (1 kap. 2 §). I den lagen görs även en indelning i grupppersonförsäkring och kollektivavtalsgrundad personförsäkring.

4.2 Tjänstepensionsförsäkring och privat pensionsförsäkring

Tjänstepension är att betrakta som ett komplement till den allmänna pensionen inom det sociala försäkringssystemet. En tjänstepension omfattar pensionsförmåner som följer av ett anställningsförhållande. Dessa förmåner grundas antingen på ett kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter eller på ett individuellt avtal mellan arbetsgivaren och den enskilde arbetstagaren.

Arbetsgivarutfästelsen om tjänstepension kan vara förmånsbestämd eller avgiftsbestämd. En förmånsbestämd tjänstepension kännetecknas vanligtvis av att det i kollektivavtalet eller i annan utfästelse utlovas att pensionen ska utgöra en viss procent av den pensionsgrundande lön den anställde har i anslutning till pensioneringen. En avgiftsbestämd tjänstepension utgörs i stället av att arbetsgivaren och de fackliga organisationerna eller den enskilde arbetstagaren kommit överens om att en viss procent av den anställdes lön årligen ska avsättas till arbetstagarens pension. Den framtida ersättningen från en avgiftsbestämd tjänstepension bestäms av inbetalningarna och avkastningen på dessa.

Det vanligaste sättet för en arbetsgivare att säkerställa att denne har en ekonomisk möjlighet att fullgöra sin pensionsutfästelse är att köpa en tjänstepensionsförsäkring till förmån för den anställde. I ett sådant avtal är det vanligen arbetsgivaren som är försäkringstagare medan den anställde är försäkrad och förmånstagare.

Privat pensionsförsäkring köps av den enskilde som därför även är försäkringstagare. En sådan försäkring har stora likheter med en avgiftsbestämd tjänstepensionsförsäkring.

4.3 Traditionell försäkring, fondförsäkring och depåförsäkring

Begreppet *traditionell försäkring* används vanligen för att definiera livförsäkringar där försäkringsgivaren garanterar försäkringstagaren att ett visst belopp ska betalas ut från en viss ålder eller tidpunkt och under antingen en bestämd tid eller resten av försäkringstagarens livstid. Utöver det garanterade beloppet kan även överskott som inte är garanterade betalas ut i form av återbäring. Till den traditionella försäkringens kännetecken hör också att det är försäkringsgivaren som bestämmer hur de inbetalade premierna ska förvaltas.

Med *fondförsäkring* avses livförsäkringar som är anknutna till fonder. Kännetecknande för denna försäkringsform är att det är försäkringstagaren som bestämmer i vilka fonder hans eller hennes premier ska placeras. Försäkringens värde är kopplat till värdet på andelarna i de valda fonderna och försäkringsgivaren lämnar vanligtvis inte någon garanti för hur stora utbetalningarna kommer att bli. Det är försäkringsgivaren som äger tillgångarna men försäkringstagaren som står placeringsrisken. Ett fondförsäkringsavtal innehåller dock givetvis vissa försäkringsmoment. Den fondanknutna ersättningen kan t.ex. vara kombinerad med belopp utöver det aktuella fondandelsvärdet som betalas ut vid den försäkrades dödsfall.

Begreppet *depåförsäkring* används för livförsäkringar som liknar fondförsäkringar, men med den skillnaden att placeringar kan göras även i andra tillgångar än fondandelar, t.ex. aktier. I likhet med det som gäller för fondförsäkringar är det försäkringsgivaren som äger tillgångarna i en sådan försäkring. Även vid denna försäkringsform är det försäkringstagaren som står placeringsrisken.

Som anges i avsnitt 4.2 är det i fråga om tjänstepension vanligen arbetsgivaren som är försäkringstagare och den anställda som är försäkrad. Det som anges ovan om försäkringstagaren avser i dessa fall den försäkrade.

Näringsrättsligt görs det endast skillnad mellan traditionell försäkring och fondförsäkring (se 2 kap. 12 § försäkringsrörelselagen [2010:2043], förkortad FRL). Trots att depåförsäkring till stor del liknar fondförsäkring hänförs denna försäkringsform till försäkringsklassen för traditionella livförsäkringar. Detta eftersom en depåförsäkring inte endast är anknuten till externt förvaltade värdepappersfonder eller specialfonder och följaktligen inte kan utgöra en fondförsäkring enligt försäkringsrörelselagen (jfr 2 kap. 12 § klass III FRL). I näringsrättsligt hänseende är alltså depåförsäkring en traditionell försäkring som saknar garanterat belopp och bygger på villkorad återbäring. I de resonemang som förs om traditionella försäkringar i promemorian avses dock endast traditionella försäkringar med garanti om inte annat anges.

4.4 Företagsformer på försäkringsmarknaden

Livförsäkringar tillhandahålls i dag av försäkringsföretag som har tillstånd enligt försäkringsrörelselagen och understödsföreningar som är registrerade enligt den upphävda lagen (1972:262) om understödsföreningar.

Försäkringsföretagen kan vara försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag eller försäkringsföreningar. Det finns både försäkringsaktiebolag som delar ut vinst till ägaren och sådana som inte gör det. Det brukar sägas att den sistnämnda kategorin, de som inte är vinstutdelande, drivs enligt ömsesidiga principer. Det främsta kännetecknet för de ömsesidiga försäkringsbolagen är att försäkringstagarna både är kunder och ägare. I en försäkringsförening är försäkringstagarna och de försäkrade medlemmar. Även försäkringsföreningen utmärks därför som associationsform av principen om ömsesidighet.

I december 2019 trädde lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag i kraft (prop. 2018/19:158). Den innehåller särskilda rörelseregler för företag som enbart tillhandahåller tjänstepensionsförsäkringar. Tjänstepensionsföretag kan på motsvarande sätt som försäkringsföretag vara tjänstepensionsaktiebolag, ömsesidiga tjänstepensionsbolag och tjänstepensionsföreningar. Finansinspektionen har dock ännu inte meddelat något tillstånd att driva tjänstepensionsverksamhet som tjänstepensionsföretag.

4.5 Rätten till återköp och flytt av försäkringssparande

Frågan om införande av regler som ger en försäkringstagare rätt att återköpa eller flytta försäkringssparande från ett försäkringsföretag till ett annat har behandlats i flera lagstiftningsärenden.

I januari 2000 infördes en möjlighet för försäkringstagare att utan skattekonsekvenser flytta värdet av en livförsäkring som klassificeras som pensionsförsäkring enligt inkomstskattelagen till en annan pensionsförsäkring meddelad av samma eller annan försäkringsgivare (prop. 1998/99:87). För att försäkringstagaren skulle kunna utnyttja denna möjlighet krävdes emellertid att parterna hade avtalat om detta. Även för återköp av kapitalförsäkring krävdes att parterna hade avtalat om en sådan möjlighet.

Den 1 januari 2006 infördes en civilrättslig reglering i försäkringsavtalslagen som ger försäkringstagaren en ovillkorlig rätt att återköpa en individuell personförsäkring, om inte annat följer av försäkringens art eller av skattelagstiftningen (se 11 kap. 5 § och prop. 2003/04:150). Hänvisningen till försäkringens art innebär att regeln är tillämplig på försäkringar med sparmoment som kan åsättas ett positivt tekniskt återköpsvärde och där det är säkert att ett försäkringsfall förr eller senare kommer att inträffa. Eftersom reglerna om ansvarsinträde, uppsägning och ändring passar mindre väl för kollektivavtalsgrundad försäkring begränsades återköpsrätten till att omfatta endast individuella tjänstepensionsförsäkringar. Hänvisningen till skattelagstiftningen i försäkringsavtalslagen medför att endast en mycket begränsad del av pensionsförsäkringarna kan återköpas.

I princip är det fråga om försäkringar med små återköpsvärden (58 kap. 18 § IL). Återköpsrätten omfattar försäkringar som är tecknade den 1 januari 2006 och därefter.

Den 1 juli 2007 utökades försäkringstagarens rätt till återköp till att även omfatta en ovillkorlig rätt till flytt av pensionskapital till en annan försäkringsgivare (11 kap. 5 § andra stycket FAL). Flytträtten omfattar försäkringar som är tecknade den 1 juli 2007 och därefter. I sammanhanget bör även nämnas att det i försäkringsavtalslagen (11 kap. 5 § andra stycket) finns en tidsbegränsning som syftar till att motverka kringgående av lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. Begränsningen innebär att ett återköp eller en flytt tidigast får ske ett år efter det att avtalet tecknats.

Därutöver infördes kompletterande regler av näringsrättslig art för att säkerställa att den lagstadgade återköps- och flytträtten får genomslag på marknaden (se prop. 2006/07:26). Dessa regler innebär att om försäkring omfattas av återköps- och flytträtten, ska försäkringsgivaren se till att detta och de närmare villkoren för återköpet eller flytten framgår av försäkringsavtalet (4 kap. 17 a § FRL). Om en försäkringstagare vill flytta försäkringen till ett annat försäkringsföretag, ska det företag från vilket försäkringens värde flyttas så snart som möjligt överföra värdet och de uppgifter om försäkringen som behövs till det andra företaget (4 kap. 17 b § FRL). Rätten till återbäring vid återköp eller flytt ska bestämmas enligt samma fördelning och principer som skulle ha gällt för försäkringsfall (se 11 kap. 18 §, 12 kap. 69 § och 13 kap. 23 § FRL). En avvikelse från denna huvudprincip kan dock vara försvarlig med hänsyn till det kvarvarande försäkringstagarkollektivets rätt till återbäring eller försäkringsföretagets ekonomiska situation. Vidare infördes regler om vilka kostnader som ska få ligga till grund för avgifter vid återköp och flytt.

Den 1 januari 2020 infördes ytterligare regler i syfte att effektivisera möjligheterna att återköpa och flytta livförsäkringar (prop. 2018/19:124). Genom ändringar i försäkringsrörelselagen förtydligades vilka kostnader försäkringsföretag ska få beakta när de fastställer avgifter vid återköp och flytt (4 kap. 17 c § FRL). Avgiften får avse försäkringsföretagets direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköp och flyttar, beräknade för försäkringar av samma slag. Försäkringsföretag får även ta ut avgifter för att täcka sådana kvarstående anskaffningskostnader som är direkt hänförliga till den återköpta eller flyttade försäkringen. Avgift för kvarstående anskaffningskostnader får dock inte tas ut senare än tio år efter det att försäkringsavtalet ingicks. Vid återköp eller flytt i fråga om försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 januari 2020, men efter den 30 juni 2007, gäller vissa övergångsbestämmelser. Därutöver gjordes ändringar i bl.a. inkomstskattelagen som innebär att hela värdet i en eller flera pensionsförsäkringar får flyttas till en annan pensionsförsäkring med samma person som försäkrad, utan några beskattningseksekvenser (58 kap. 18 §).

Som anges i avsnitt 4.2 är det i fråga om tjänstepension vanligen arbetsgivaren som är försäkringstagare och arbetstagaren som är försäkrad. Den lagstadgade rätten att återköpa eller flytta en individuell personförsäkring tillkommer i dessa fall arbetsgivaren i egenskap av försäkringstagare.

Den civilrättsliga regleringen i försäkringsavtalslagen är även tillämplig på de avtal som tjänstepensionsföretag ingår (se prop. 2018/19:158 s. 478).

Tjänstepensionsföretag ska dessutom tillämpa försäkringsrörelselagens regler om återköp och flytt (4 kap. 8 och 9 §§ lagen om tjänstepensionsföretag). Det som anges ovan om försäkringsföretag avser i dessa fall tjänstepensionsföretag.

5 Avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Promemorians förslag: I fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, ska ett försäkringsföretags avgift vid återköp eller överföring bara få avse försäkringsföretagets direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköpet eller överföringen. Avgiften ska högst få uppgå till ett belopp som motsvarar 0,0127 prisbasbelopp. Om försäkringens värde uppgår till högst ett prisbasbelopp, ska försäkringsföretaget inte få ta ut någon avgift.

Skälen för promemorians förslag

Riksdagens tillkännagivande och tillämpningsområdet

Enligt riksdagens tillkännagivande (bet. 2019/20:FiU14 punkt 2, rskr. 2019/20:28) bör regeringen skyndsamt återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tydligt skiljer fond- och depåförsäkringar från traditionella livförsäkringar när det gäller vilka avgifter som får tas ut vid flytt och återköp. I finansutskottets betänkande anfördes också att lagförslaget bör utformas enligt vissa riktlinjer som bl.a. innebär att avgifterna för fond- och depåförsäkringar begränsas kraftigt. Utgångspunkten för förslaget ska vara att flyttavgiften får motsvara enbart de direkta kostnaderna för den administrativa hanteringen av återköp och flyttar, beräknade för försäkringar av samma slag. Vidare bör ett avgiftstak på flyttavgiften införas, där kostnaden uttrycks i kronor och ören. Det bör även prövas om det ska införas ett fribelopp vid flytt av små försäkringsvärden.

Riksdagens tillkännagivande tar sikte på sådana fond- och depåförsäkringar som omfattas av den civilrättsliga återköps- och flytträtten enligt försäkringsavtalslagen. Kollektivavtalsgrundade tjänstepensionsförsäkringar berörs därmed inte (se avsnitt 4.5). Det kan konstateras att det sedan länge ansetts vara en fråga för arbetsmarknadens parter att fastställa de närmare villkoren för kollektivavtalade tjänstepensioner samt att den delen av tjänstepensionsmarknaden i allmänhet ansetts präglas av ett högt kundskydd (se prop. 2018/19:124 s. 28 f.). Mot den bakgrunden begränsas förslagen i denna promemoria till sådana fond- och depåförsäkringar som utgör individuella personförsäkringar. Därmed innefattas privata pensionsförsäkringar, individuella tjänstepensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar.

Gällande rätt

När ett försäkringsavtal upphör i förtid på grund av ett återköp eller en flytt uppstår kostnader för det avgivande försäkringsföretaget. Enligt gällande rätt får försäkringsföretag ta ut avgifter som högst uppgår till ett belopp som motsvarar direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköpet eller flytten och kvarstående anskaffningskostnader som är direkt hänförliga till den återköpta eller flyttade försäkringen (4 kap. 17 c § FRL).

Administrativa kostnader uppkommer eftersom det avgivande företaget måste ha en fungerande administration för att kunna hantera återköp och flyttar. Kvarstående anskaffningskostnader avser kostnader som uppkommit i samband med avtalets ingående och som inte hunnit amorteras vid tidpunkten för återköpet eller flytten, exempelvis provision till försäkringsförmedlare.

Avgiftsreglerna omfattar såväl traditionell försäkring som fond- och depåförsäkring. Avsikten med regleringen är att en försäkringstagare vid ett återköp eller en flytt ska få det belopp som han eller hon är berättigad till, dvs. de värden i försäkringsföretaget som försäkringen så långt gett upphov till med avdrag för rimliga kostnader som återköpet eller flytten faktiskt innebär för företaget och de övriga i försäkringstagarkollektivet (prop. 2018/19:124 s. 32).

Hur ser avgifterna ut vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar?

På Konsumenternas Försäkringsbyrås webbplats finns en sammanställning av de villkor som försäkringsföretagen tillämpar vid flytt av pensionskapital i privata pensionsförsäkringar och individuell tjänstepension samt återköp av kapitalförsäkringar (www.konsumenternas.se, 2020-02-06).

Inom området för privat pensionsförsäkring skiljer sig avgiftsstrukturen åt mellan de tretton företag som finns omnämnda på webbplatsen och som tillhandahåller fond- eller depåförsäkringar. Sju företag tar ut en rörlig flyttavgift beräknad som en procentsats av pensionskapitalets storlek eller inbetalda premier med en avtagande trappa över åren. Dessa sju företag tar även ut en fast avgift som varierar från 400 kronor till 1 000 kronor. Ett företag har enbart en fast avgift på 1 000 kronor. Fem företag tar inte ut någon avgift alls vid en flytt.

För individuell tjänstepension förekommer fjorton företag med fond- eller depåförsäkringar i jämförelsen. Sju företag tar ut både en fast och rörlig flyttavgift för de flesta av sina produkter, varav ett företag har ett tak på den rörliga avgiften. I likhet med det som gäller för privata pensionsförsäkringar beräknas de rörliga avgifterna som en procentsats av pensionskapitalets storlek eller inbetalda premier med en avtagande trappa över åren. Bland dessa sju företag varierar den fasta avgiften från 400 kronor till 1 000 kronor. Två företag har enbart en fast avgift på 1 000 kronor respektive 2 000 kronor. Slutligen är det fem företag som inte tar ut någon flyttavgift.

Avgifterna vid återköp av kapitalförsäkringar motsvarar i huvudsak de principer som gäller för pensionsförsäkringar. Det förekommer alltså avgiftsstrukturer med såväl fasta som rörliga avgifter.

Återköps- och flyttavgiften bör endast avse direkta administrativa kostnader

Fond- och depåförsäkringar är i grunden individualiserade försäkringsprodukter som i princip uteslutande tillhandahålls av vinstutdelande företag. Produkterna kännetecknas av att det är försäkringstagaren eller den försäkrade som väljer hur premierna ska placeras och som bär den finansiella risken. Försäkringens värde är kopplat till värdet på de fondandelar eller andra tillgångar som den enskilde valt. Försäkringsföretaget ger därmed i normalfallet inga garantier om utbetalningarnas storlek och ansvarar inte heller för förvaltningen av kapitalet (se även avsnitt 4.3). Det kollektiva inslaget är således mindre än i traditionella försäkringar där eventuella överskott ska fördelas rättvist mellan försäkringstagarna och tillgångarna dessutom ofta är mer illikvida. Återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar riskerar därför inte att få lika stora konsekvenser för det kvarvarande försäkringstagarkollektivet som vid återköp och flytt av traditionell försäkring. Det är därmed inte heller lika motiverat att de kostnader som uppstår i samband med återköpet eller flytten ska belasta den flyttande försäkringstagaren.

Som framgår ovan förekommer det fortfarande att försäkringsföretag tar ut avgift för kvarstående anskaffningskostnader som beräknas som en procentuell andel av försäkringsvärdet. Ett återköp eller en flytt kan därmed medföra avgifter som uppgår till betydande belopp. När det gäller fond- och depåförsäkring är det inte rimligt att försäkringsföretagen får övervältra dessa kostnader på den flyttande försäkringstagaren. Försäkringsföretagens rätt att ta ut avgift i samband med återköp och flytt bör därför begränsas till att avse endast direkta administrativa kostnader.

För att möjliggöra en så effektiv återköps- och flytträtt som möjligt bör det även införas ett tak för avgiften som avser den administrativa handläggningskostnaden. Som redovisas ovan varierar de fasta avgifterna mellan 400 kronor och 2 000 kronor. Vissa företag tar dock inte ut någon avgift alls vid återköp eller flytt. Det får därför anses rimligt med ett avgiftstak motsvarande 600 kronor. I lagtexten bör avgiftstaket dock utformas som en andel av prisbasbeloppet så att det följer den allmänna prisutvecklingen i samhället.

Fribelopp

Avgifterna för återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar begränsas kraftigt genom att försäkringsföretag endast bör få ta ut en avgift för den administrativa handläggningskostnaden, maximalt ca 600 kronor. För försäkringar med lägre värden kommer dock även en sådan avgift att uppgå till en relativt stor andel av det återköpta eller flyttade kapitalet. Detta motverkar möjligheterna för enskilda att samla sitt försäkrings-sparande genom sammanförande av fribrev med lägre värden. För att skapa en så effektiv flytträtt och stor konsumentnytta som möjligt bör det därför vara avgiftsfritt att återköpa och flytta försäkringar med lägre värden.

Vid bestämmandet av vad som bör utgöra en försäkring med lägre värde kan regleringen av pensionsförsäkringar i inkomstskattelagen beaktas. Enligt inkomstskattelagen kan en pensionsförsäkring som huvudregel inte återköpas. Ett återköp får dock ske i vissa situationer, t.ex. om det tekniska

återköpsvärdet uppgår till högst ett prisbasbelopp (58 kap. 18 § IL). Det är lämpligt att bestämma gränsen för vad som bör utgöra små försäkringsvärden på samma nivå som i skattelagstiftningen, dvs. vid ett prisbasbelopp (47 300 kronor år 2020). Försäkringsföretag bör därför inte få ta ut avgift vid återköp eller flytt av försäkringsvärden som uppgår till högst ett prisbasbelopp.

6 Automatisk flytt av individuell tjänstepension

Promemorians bedömning: Det bör inte införas någon automatisk överföring av individuell tjänstepensionsförsäkring vid byte av arbetsgivare.

Skälen för promemorians bedömning: I avsnitt 5 föreslås att det ska vara avgiftsfritt att återköpa och flytta försäkringsvärden som understiger ett prisbasbelopp (s.k. fribelopp). Enligt riksdagens tillkännagivande bör det även prövas om försäkringsvärden under fribeloppet ska flyttas automatiskt vid byte av arbetsgivare.

Frågan om automatisk flytt berör fond- och depåförsäkringar som är tecknade av arbetsgivare för att trygga pensionsutfästelser utanför kollektivavtalsområdet, dvs. individuella tjänstepensionsförsäkringar. När det gäller dessa försäkringar är arbetsgivaren i normalfallet försäkringsstagare, medan arbetstagaren som omfattas av en utfästelse är försäkrad. Om arbetstagaren slutar sin anställning kommer en sådan tjänstepensionsförsäkring att ändras till ett fribrev till följd av att premieinbetalningen upphör. En automatisk flytt vid byte av arbetsgivare skulle innebära att värdet i försäkringen överförs till en försäkring hos den nya arbetsgivaren i stället för att läggas i fribrev.

Det bör inledningsvis betonas att försäkringsavtalslagen ger försäkringsstagaren möjlighet men inte en skyldighet att överföra värdet av en försäkring till en annan försäkring (11 kap. 5 §). I tjänstepensionssammanhang är det alltså arbetsgivaren som vanligen har denna flytträtt. En reglering om automatisk flytt skulle således innebära ett undantag från den civilrättsliga flyttregeln som bygger på valfrihet eftersom försäkringstagaren (arbetsgivaren) i praktiken åläggs en flyttskyldighet.

En reglering om automatisk flytt får anses syfta till att dels underlätta för arbetstagare att samla sitt försäkringssparande, dels begränsa den stora mängd fribrev som är en konsekvens av rörligheten på arbetsmarknaden. Detta får i grunden ses som något positivt.

Som anges i riksdagens tillkännagivande bör dock en eventuell reglering endast omfatta försäkringsvärden under fribeloppet. Enskilda konsumenter skulle annars tvångsvis kunna drabbas av flyttavgifter i samband med den automatiska flytten. Detta innebär samtidigt att nyttan av regleringen starkt kan ifrågasättas. Som anges ovan skulle en automatisk flytt innebära att värdet i en försäkring överförs till en annan försäkring i samband med att den försäkrade arbetstagaren byter anställning. Försäk-

ringsvärdet i den mottagande försäkringen skulle därefter öka i takt med löpande premiebetalningar från den nya arbetsgivaren och värdeutvecklingen på tillgångarna som är anknutna till försäkringen. Om arbetstagaren återigen skulle byta anställning skulle det dock inte ske någon automatisk flytt om det sammanlagda försäkringsvärdet vid det tillfället översteg fribeloppet. Eftersom fribeloppet bör uppgå till ett prisbasbelopp (47 300 kronor år 2020) skulle det endast bli aktuellt med en automatisk flytt vid något enstaka anställningsbyte för varje enskild arbetstagare. En reglering om automatisk flytt kan därför antas få begränsad effekt på antalet fribrev och enskildas möjligheter att samla försäkringssparande.

Vidare skulle en reglering om automatisk flytt medföra praktiska svårigheter och ökade administrativa kostnader för såväl arbetsgivare som försäkringsföretag. Detta i kombination med en begränsad konsumentnytta talar emot att införa en sådan ordning.

Därutöver är det inte självklart att det alltid behöver ligga i arbetstagarens intresse att flytta en individuell tjänstepensionsförsäkring i samband med byte av arbetsgivare. Avgifter och andra villkor kan exempelvis skilja sig åt mellan den avflyttande och mottagande försäkringen på ett sätt som medför att det inte är förmånligt för den enskilde att överföra försäkringsvärdet. Det skulle visserligen kunna övervägas att ge arbetstagaren en möjlighet att hindra en automatisk flytt. Ur ett konsumentskydds perspektiv är det dock inte lämpligt med en reglering som riskerar att leda till negativa konsekvenser för den enskilde om han eller hon inte gör ett aktivt val.

Sammantaget finns det flera starka skäl som talar emot en automatisk flytt av individuella tjänstepensionsförsäkringar vid byte av arbetsgivare. Det bör därför inte införas en sådan ordning.

7 En utvidgad återköps- och flytträtt för fond- och depåförsäkringar?

Som redogörs för i avsnitt 4.5 gäller den civilrättsliga återköpsrätten enligt försäkringsavtalslagen sedan den 1 januari 2006 och flytträtten sedan den 1 juli 2007. Enligt riksdagens tillkännagivande bör försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 omfattas av motsvarande flytträtt som försäkringar tecknade därefter, om inte avgörande skäl talar emot.

Frågan om flytträtt för äldre avtal har behandlats i flera tidigare lagstiftningsärenden. Det har då framhållits att det inte finns något förbud mot retroaktiv lagstiftning på det civilrättsliga området, men att det i flera sammanhang har uttalats att försiktighet är påkallad när det gäller att införa regler med retroaktiv verkan och att sådan lagstiftning som huvudregel bör undvikas på det förmögenhetsrättsliga området, om inte tungt vägande skäl motiverar avsteg från den grundsatsen. Lagstiftaren har därför att noggrant pröva sådana frågor och sträva efter den lösning som bäst tillgodoser såväl den enskildes rättsskydd som det samhällsintresse som kan vara skäl för ett avsteg från huvudregeln (se t.ex. prop. 2006/07:26 s. 46 f. och KU 1974:60).

När den lagstadgade flytträtten infördes 2007 ansågs en retroaktiv tillämpning inte lämplig. I propositionen angavs dock att frågan är av den arten att den kan behöva analyseras ytterligare innan slutlig ställning tas (samma prop. s. 47). I Livförsäkringsutredningens betänkande Förstärkt försäkringstagarskydd (SOU 2012:64) föreslogs bl.a. att vissa bestämmelser om flytträtt skulle gälla även retroaktivt. Utredningens förslag som är åtta år gammalt behöver dock kompletteras med ytterligare analys eftersom frågeställningen och rättsläget har ändrats.

För att kunna ta ställning till om retroaktiv lagstiftning bör införas krävs, av rättssäkerhetsskäl, bl.a. en noggrann utredning av de rättsförhållanden som lagstiftningen berör. Det behöver göras en analys av befintliga avtal och av hur avtalsvillkor påverkas av att försäkringstagaren får flytträtt. Det innebär att omfattande utredning behöver inhämtas och analyseras. Frågan om en utvidgad återköps- och flytträtt för sådana försäkringar hanteras därför inte i detta sammanhang utan kommer att utredas separat.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Promemorians förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2021.

Vid återköp eller överföring i fråga om försäkringsavtal där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken ska de nya avgiftsbestämmelserna gälla om avtalet ingåtts före ikraftträdandet, men efter den 30 juni 2007, och inte förnyats efter ikraftträdandet.

Skälen för promemorians förslag

Ikraftträdande

Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Berörda försäkringsföretag bör dock få tillräckligt med tid för att göra de anpassningar som är nödvändiga med anledning av förslagen. Med hänsyn till att förslagens huvuddrag har varit kända sedan riksdagens tillkännagivande görs bedömningen att tillräckligt med tid ges om lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2021.

Frågan om retroaktiv tillämpning

Som redogörs för i avsnitt 4.5 gäller den civilrättsliga återköpsrätten enligt försäkringsavtalslagen sedan den 1 januari 2006 och flytträtten sedan den 1 juli 2007. Inom ramen för denna promemoria finns inte utrymme för att kunna ta ställning till om förslagen bör gälla även för försäkringsavtal som är tecknade före den 1 juli 2007 (se avsnitt 7).

Frågan är i stället om de bestämmelser som föreslås i denna promemoria bör tillämpas endast på avtal som ingås efter ikraftträdandet eller om de även bör tillämpas på avtal som har ingåtts före ikraftträdandet, men efter den 30 juni 2007. Som framhållits i tidigare lagstiftningsärenden är retro-

aktiv lagstiftning något som av principiella skäl bör undvikas på det förmögenhetsrättsliga området, om inte tungt vägande skäl motiverar det (se t.ex. prop. 2006/07:26 s. 47). Som konstateras i propositionen En effektivare flytträtt av försäkringssparande (prop. 2018/19:124 s. 52 f.) finns på det nu aktuella området ett starkt konsumentskyddsintresse av att effektivisera återköps- och flytträtten genom bl.a. lägre avgifter. Vidare är det utifrån ett konsumentperspektiv viktigt att en försäkringstagare med en gällande försäkring, i lämplig omfattning, erbjuds samma återköps- och flyttavgifter som en försäkringstagare som tecknar en ny försäkring, särskilt med hänsyn till att de nu aktuella försäkringarna ofta löper under långa avtalstider och att det annars skulle ta en avsevärd tid innan förslagen får genomslag på marknaden. Mot detta måste dock ställas parternas berättigade intresse av att de grundläggande förutsättningarna för ingångna avtal inte rubbas i onödan.

Beträffande förslagen i prop. 2018/19:124 om tydliggörande av vilka kostnader försäkringsföretag får beakta när de fastställer avgifter vid återköp och flytt ansågs att det fanns tillräckligt tungt vägande skäl för viss retroaktiv tillämpning. Bestämmelserna om avgift för att täcka kvarstående anskaffningskostnader – inklusive den tioåriga begränsningsregeln – gäller retroaktivt både vid återköp och flytt (samma prop. s. 53). Däremot ansågs förslaget rörande avgifter för att täcka direkta kostnader för den administrativa hanteringen innebära huvudsakligen preciseringar och förtydliganden av det som gällde redan tidigare och att det därför inte kunde hävdas att konsumentskyddsintresset motiverar retroaktiv tillämpning.

Förslagen i denna promemoria kommer att innebära en kraftig begränsning av avgifterna vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar eftersom försäkringsföretag inte längre får ta ut avgift för kvarstående anskaffningskostnader (se avsnitt 5). Med hänsyn till det starka konsumentskyddsintresset framstår det inte som skäligt att den som väljer att utnyttja sin lagstadgade återköps- eller flytträtt ska bära försäkringsföretagets anskaffningskostnad, oavsett om avtalet tecknades före eller efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna (jfr samma prop.). Förslaget om att försäkringsföretag endast ska få ta ut avgift för att täcka direkta administrativa kostnader bör därför gälla retroaktivt vid återköp och flytt. Av samma skäl bör även de föreslagna bestämmelserna om avgiftstak och fribelopp omfatta äldre fond- och depåförsäkringsavtal.

9 Förslagets konsekvenser

Syfte och bakgrund

I gällande lagstiftning om avgifter vid återköp och flytt av individuella personförsäkringar görs ingen åtskillnad mellan traditionella försäkringar och fond- och depåförsäkringar. Det finns dock skillnader mellan de olika försäkringstyperna som motiverar att särskilda regler bör gälla i fråga om fond- och depåförsäkringar (se avsnitt 5).

Det har visat sig att den som avser att återköpa eller flytta sitt sparande i fond- och depåförsäkringar ofta blir föremål för ooberättigat höga avgifter.

Detta gäller även efter att den nyligen genomförda lagstiftningen har trätt i kraft (se avsnitt 5). Detta kan leda till inlåsnings effekter som drabbar enskilda konsumenter och hämmar konkurrensen på försäkringsmarknaden. Förslagen i promemorian syftar därför till att ytterligare sänka avgifterna vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar.

Berörda aktörer

Förslagen i denna promemoria berör i första hand livförsäkringsföretag som omfattas av försäkringsrörelselagen. Det innebär att 35 företag på den svenska marknaden omfattas av förslagen (februari 2020). Samtliga av dessa företag har dock inte fond- och depåförsäkringar i sitt produktutbud, vilket medför att det i praktiken är 19 företag som berörs. Vidare bör det noteras att förslaget inriktas mot individuell personförsäkring och därmed inte omfattar kollektivavtalsgrundad personförsäkring. Det är därmed endast de företag som erbjuder individuell tjänstepension, privat pensionsförsäkring och kapitalförsäkring som påverkas av de nya reglerna.

Därutöver kommer tjänstepensionsföretag att beröras eftersom även de omfattas av de nu aktuella bestämmelserna i försäkringsrörelselagen. Finansinspektionen har emellertid ännu inte meddelat några tillstånd att driva tjänstepensionsverksamhet som tjänstepensionsföretag.

Även försäkringsförmedlare kan indirekt påverkas av förslagen. Det beror på att det ofta är förmedlare som anskaffar kunder till försäkringsföretagen och erhåller ersättning från företagen för det. Hos Finansinspektionen finns det för närvarande 989 företag i Sverige registrerade med försäkringsförmedling som huvudverksamhet (februari 2020). Till det kommer ytterligare företag som bedriver försäkringsförmedling, men som har en annan huvudverksamhet.

Konsekvenser för företag och enskilda

I promemorian föreslås begränsningar av försäkringsföretagens möjligheter att ta ut avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar. De nya reglerna föreslås omfatta försäkringsavtal tecknade efter den 30 juni 2007, dvs. försäkringar som omfattas av den lagstadgade flytt-rätten. Det saknas tillgängliga uppgifter om exakt hur många avtal som berörs. Av tabell 8.1 framgår dock livförsäkringsföretagens bestånd av fond- och depåförsäkringar med sparvärden per utgången av 2018.

Tabell 8.1 Försäkringsbestånd

Fond- och depåförsäkringar med sparvärden per utgången av 2018

Område	Antal försäkringar (fond) 1000-tal	Antal försäkringar (depå) 1000-tal	Försäkringskapital (fond) mdkr	Försäkringskapital (depå) mdkr
Tjänstepension via valcentral	4 545,3	-	406,5	-
Tjänstepension utanför valcentral	1 721,0	141,8	473,3	71,0
Privat kapitalförsäkring	816,6	460,3	108,9	195,0
Privat pensionsförsäkring	730,9	25,2	80,7	5,0
Kapitalpension	28,8	2,9	11,2	5,1
SUMMA	7 842,6	630,2	1 080,6	276,1

Källa: Finansinspektionen.

Försäkringar tecknade via valcentraler – vilka i allt väsentligt bör vara kollektivavtalsgrundade – torde inte beröras av förslaget om avgiftsuttag i någon större omfattning. Kapitalpension bör inte heller beröras, eftersom sådana produkter inte kan nytecknas. Därmed är det ca 3,9 miljoner försäkringar som kan vara föremål för flytt eller återköp. Som anges ovan framgår det dock inte av tillgänglig statistik hur stor del av redovisade bestånd som avser försäkringsavtal tecknade efter den 30 juni 2007. När det gäller depåförsäkring får det antas vara merparten av försäkringarna. Fondförsäkring har däremot meddelats i Sverige sedan början av 1990-talet och en stor del av de redovisade försäkringarna torde därmed inte omfattas av förslaget. Som konstateras i avsnitt 7 finns det inom ramen för denna promemoria inte utrymme för att göra erforderlig utredning och analys för att kunna ta ställning till om förslagen bör gälla även för äldre försäkringsavtal.

De föreslagna avgiftsbegränsningarna innebär att ett flertal försäkringsföretag kommer att behöva ändra sina avgiftsuttag. Förslagen kommer framför allt att påverka försäkringsföretag som ingått långa avtal till höga anskaffningskostnader eftersom sådana kostnader inte längre kommer att få övervältras på konsumenterna genom avgifter i samband med återköp eller flytt. Fond- och depåförsäkring meddelas i princip uteslutande i vinstutdelande försäkringsföretag och i berörda fall kommer kostnaderna i stället belasta aktieägarna eller kvarvarande kunder genom exempelvis höjda försäkringsavgifter. I ömsesidiga bolag kan kostnaderna enbart fördelas över försäkringskollektivet, exempelvis genom höjd försäkringsavgift. När det gäller försäkringar som tecknas efter ikraftträdandet kan förslagen i promemorian även komma att påverka försäkringsföretagens distributionskanaler.

Beträffande försäkringsföretagens administrativa kostnader vid återköp och flytt föreslås ett avgiftstak som motsvarar 0,0127 prisbasbelopp. Vidare föreslås att det ska vara avgiftsfritt att återköpa och flytta försäkringsvärden under ett prisbasbelopp. En enkätundersökning som Finansinspektionen genomfört bland bl.a. 23 livförsäkringsbolag visar att även dessa förslag kommer medföra ökade kostnader för flera företag eftersom driftskostnader inte längre kommer att få beaktas fullt ut när återköps- och flyttavgifter fastställs (se tabell 8.2).

Tabell 8.2 Administrativa driftskostnader år 2018
Återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Område	Antal återköp och flyttar 1000-tal	Branschgenomsnittliga direkta administrativa driftskostnader per återköp respektive flytt kronor	Lägsta och högsta driftskostnader för företag med betydande flyttfrekvenser kronor
Individuell tjänstepensionsförsäkring	39	1 112	183–3 525
Privat pensionsförsäkring	26	787	466–1 812
Kapitalförsäkring	156	214	13–793

Källa: Finansinspektionens enkätundersökning juni 2019, FI dnr 17-21914.

Som anges ovan kan förslagen i promemorian medföra att försäkringsföretag höjer sina försäkringsavgifter. Avgifterna i samband med återköp och flytt kommer dock att sjunka, vilket innebär att försäkringstagare som är missnöjda med sitt försäkringsföretag kommer att ha bättre möjligheter att använda sin återköps- och flytträtt mer effektivt. Genom att risken för inlåsnings effekter minskar ges ökade förutsättningar för en marknad med hög rörlighet och förbättrad konkurrens, vilket kan leda till lägre priser och bättre utbud av produkter och tjänster.

En annan konsekvens av förslagen i promemorian är att flytt av fribrev med låga försäkringsvärden underlättas. En sammanslagning av fribrev kan medföra att försäkringstagaren eller den försäkrade får ett lägre avgiftsuttag och en bättre överblick av sitt pensionssparande och sin framtida pension. Det kan i sin tur påverka det privata sparandet. En minskning av antalet fribrev kommer även innebära att försäkringsföretagens administration minskar. Samtidigt kommer förslagen att bidra till en rörligare marknad som ställer större krav på företagens flyttadministration. Den sammantagna effekten på försäkringsföretagens kostnader är därför svår att bedöma.

Konsekvenser för stat, myndigheter och domstolar

Förslagen bedöms inte ha några offentligfinansiella effekter. De bedöms inte heller leda till ökade kostnader eller ökad arbetsbelastning för de allmänna förvaltningsdomstolarna, Finansinspektionen eller Konsumentverket. Eventuella merkostnader för domstolarna och myndigheterna ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte medföra några fördelningspolitiska konsekvenser eller konsekvenser för miljön eller jämställdheten.

Förenlighet med EU-rätten

Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten.

10 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

4 kap.

17 c § Vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkrings-avtalslagen (2005:104) får försäkringsföretaget ta ut avgifter som högst uppgår till ett belopp som motsvarar

1. direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköp eller överföringar, beräknade för försäkringar av samma slag, och

2. kvarstående anskaffningskostnader som är direkt hänförliga till den återköpta eller överförda försäringen.

Försäkringsföretaget får inte ta ut avgift enligt första stycket 2 senare än tio år efter det att försäkringsavtalet ingicks.

I fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, får avgiften bara avse sådana kostnader som anges i första stycket 1. Avgiften får högst uppgå till ett belopp som motsvarar 0,0127 prisbasbelopp. Om försäkringens värde uppgår till högst ett prisbasbelopp, får försäkringsföretaget inte ta ut någon avgift.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ett försäkringsföretags avgifter i samband med återköp och överföring avseende individuell personförsäkring. Övervägandena finns i avsnitt 5.

I tredje stycket, som är nytt, införs särskilda bestämmelser om avgifter vid återköp eller överföring av försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, vilket i dag utgörs av fond- och depåförsäkringar. I fråga om sådana försäkringar får försäkringsföretagets avgift endast motsvara direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköpet eller överföringen, beräknade för försäkringar av samma slag. Försäkringsföretaget får alltså inte ta ut avgift för kvarstående anskaffningskostnader. Avgiften för direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköp eller överföring får högst uppgå till ett belopp motsvarande 0,0127 prisbasbelopp. Med prisbasbelopp avses prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Beräknat på 2020 års prisbasbelopp motsvarar 0,0127 prisbasbelopp en avgift om 600,71 kronor. Vidare får försäkringsföretag inte ta ut avgift vid återköp eller överföring om försäkringens värde uppgår till högst ett prisbasbelopp, s.k. fribelopp.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till lagen (2019:740) om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

2. Vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) ska försäkringsföretaget, i fråga om försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet, men efter den 30 juni 2007 och inte förnyats efter ikraftträdandet,

a) bestämma avgifter på grundval av de kostnader som belöper på återköpet eller överföringen, men utan beaktande av den fordran som kvarstår mot försäkringstagaren för kostnader som har uppkommit i samband med att försäkringsavtalet ingicks, enligt 11 kap. 18 §, 12 kap. 69 § eller 13 kap. 23 § i den äldre lydelsen, och

b) ta ut avgifter som högst uppgår till ett belopp som motsvarar kvarstående anskaffningskostnader som är direkt hänförliga till den återköpta eller överförda försäkringen enligt 4 kap. 17 c § första stycket 2 och andra stycket.

Första stycket gäller inte i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken.

I punkt 2 finns föreskrifter om avgifter vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen i fråga om försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 januari 2020, men efter den 30 juni 2007 och inte förnyats efter den 1 januari 2020. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Andra stycket, som är nytt, innebär att övergångsbestämmelserna i första stycket inte ska gälla i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, vilket i dag utgörs av fond- och depåförsäkringar. För sådana försäkringar gäller i stället bestämmelserna i den nya lydelsen av 4 kap. 17 c § (se ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till den paragrafen).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

2. Bestämmelserna i 4 kap. 17 c § i den nya lydelsen tillämpas även vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken och där försäkringsavtalet har ingåtts före ikraftträdandet, men efter den 30 juni 2007 och inte förnyats efter ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

I *punkt 1* anges när lagen träder i kraft.

I *punkt 2* finns övergångsbestämmelser för avgifter vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken och där försäkringsavtalet har ingåtts före ikraftträdandet, men efter den 30 juni 2007 och inte förnyats efter ikraftträdandet. Övergångsbestämmelserna innebär att för dessa försäkringsavtal ska bestämmelserna i 4 kap. 17 c § tillämpas.